

Dokument nr. 8:55

(2006-2007)

Representantforslag fra stortingsrepresentantene Ine Marie Eriksen Søreide, Gunnar Gundersen, Erna Solberg, Jan Tore Sanner, Elisabeth Aspaker, André Oktay Dahl og Kari Lise Holmberg

Representantforslag fra stortingsrepresentantene Ine Marie Eriksen Søreide, Gunnar Gundersen, Erna Solberg, Jan Tore Sanner, Elisabeth Aspaker, André Oktay Dahl og Kari Lise Holmberg om tiltak for å begrense frafallet i videregående opplæring

Til Stortinget

BAKGRUNN

Innenfor videregående opplæring er det et stort og voksende problem at mange elever velger å avbryte opplæringen før skolegangen er gjennomført. Av det totale elevkullet som påbegynte videregående opplæring i 1999, sluttet 24 pst. av elevene uten å fullføre. Dette følger av tall fra Statistisk sentralbyrå (SSB), brukt i rapporten fra en arbeidsgruppe nedsatt av Kunnskapsdepartementet. Innenfor det totale elevkullet er situasjonen verst for yrkesfagene. Her sluttet 36 pst. av elevene uten å fullføre skolegangen. I og med innføringen av Reform 94 starter nær 100 pst. av 16-åringene i videregående opplæring. Reform 94 betyr også at Norge har en større andel av ungdomskullene i videregående opplæring enn tilfellet er for enkelte andre land. Enkelte har derfor hevdet at frafallsproblematikken i Norge ikke er så alvorlig, fordi vi tross frafall fortsatt beholder langt de fleste elevene. Dette er, etter forslagsstillernes oppfatning, svært lite treffende, og det søker å dekke over det faktum at det store frafallet er alvorlig for hver enkelt elev som faller utenfor. Mange ungdommer mister som følge av frafall muligheten til videre utdanning og arbeid.

Frafall i videregående opplæring påvirker ungdoms videre liv i sterk grad

Selv om noen av dem som avbryter videregående opplæring, finner veien tilbake til skolen igjen, er det svært mange som ikke gjør det. For disse øker sjansene til å falle utenfor arbeidslivet. I underkant av halvparten av dem som er registrert som helt arbeidsledige, mangler fullført videregående opplæring. En analyse fra Aetat av nye yrkeshemmede fra 2004 viser dessuten at 61 pst. ikke har utdanning på nivå med fullført videregående, mot 42 pst. av folk i yrkesaktiv alder. I tillegg viser en rapport fra Fylkesmannen i Hordaland at det blant innsatte i norske fengsel er 59 pst. som ikke har fullført videregående opplæring. Rapporten viser også at 37 pst. av de innsatte oppgir at de har en grad av lese- og skriveansker. Det er med andre ord grunn til å vurdere om ikke en bedre grunnopplæring også vil kunne ha en gunstig innvirkning på kriminalitetsutviklingen i Norge.

Sammensatte årsaker

Forskning har avdekket sammenhenger som påvirker graden av gjennomføring av videregående opplæring. Foreldrenes syn på utdanning og deres utdanningsnivå viser seg å være en viktig faktor. Elever som ikke bor sammen med begge foreldre, eller har minoritetsspråklig bakgrunn, har også større risiko for å avbryte opplæringen. Dersom elevene mens de går i grunnskolen har mye fravær, dårlige prestasjoner, lav arbeidsinnsats, atferdsavvik og/eller generelt lave ambisjoner om utdanning, er sjansene store for at de vil avbryte opplæringen på videregående nivå. Forhold innenfor videregående opplæring som manglende innfrielse av førsteønske og manglende læreplass, øker sjansen for avbrudd ytterligere.

For mange unge mennesker er avbrutt videregående opplæring et resultat av mangelfull skolegang allerede fra grunnskolen av. OECDs PISA-undersø-

kelser avdekker også at den norske skolen ikke ser ut til å ha like høye ambisjoner på vegne av alle elevene og at den mangler tilstrekkelig kartleggingsverktøy. Dette er alvorlige tilbakemeldinger som bekrefter de funn som ble gjort i forbindelse med utarbeidelsen av Kunnskapsløftet. Og selv om Kunnskapsløftet er et svar på disse og andre alvorlige problemstillinger i skolen, tar endringer tid og reformen må videreutvikles. Selv om det er bedring i lese- og skriveferdigheter hos elever som går ut av grunnskolen nå, er det langt igjen før alle har disse grunnleggende ferdighetene når de forlater grunnskolen. Det sier seg selv at for den som har dårlige lese- og skriveferdigheter, er veien ut av videregående opplæring kort. Det er derfor avgjørende viktig å tilrettelegge undervisningen til hver enkelt elev på et tidligst mulig tidspunkt, uansett om eleven trenger større utfordringer eller ekstra hjelp. Muligheten som Kunnskapsløftet gir til å om-disponere inntil 25 pst. av undervisningstiden lokalt, gir rom for større fleksibilitet til å følge opp den enkelte elev. Et viktig tiltak mot frafall må derfor være å videreutvikle Kunnskapsløftets satsing på grunnleggende ferdigheter, der leksehjelp er et viktig virkemiddel. En arbeidsgruppe nedsatt av Kunnskapsdepartementet peker også på dette forholdet når den i sin rapport sier at den viktige pågående innsatsen for å bedre gjennomstrømmingen i videregående opplæring, først og fremst omfatter Kunnskapsløftet, slik det er nedfelt i St.meld. nr. 30 (2003-2004).

En særlig frafallsårsak er at en rekke ungdommer i Distrikts-Norge må flytte på hybel for å ta videregående utdanning. For en del av dem er hybelopphold som 16-åringer så vanskelig at de ikke gjennomfører skolegangen. Flere fylker tilbyr ulike former for desentraliserte tilbud. Forslagsstillerne vil særlig vise til det arbeidet som drives i Nordland fylkeskommune knyttet til lokalt opplæringstilbud i samarbeid med næringslivet. Slike tilbud gir mulighet for opplæring lokalt, og bidrar til at flere gjennomfører et videregående skoleløp. Vi mener det bør stimuleres til flere slike og lignende prosjekt i andre fylker.

Virkemidler

En forutsetning for tilrettelagt opplæring er at man vet hva hver enkelt elev trenger av opplæring og hvordan opplæringen bør foregå. Derfor er det viktig å ha gode verktøy for systematisk kartlegging av elevenes behov, og gode rutiner for å justere opplæringen der det er nødvendig. For å sikre at alle skolene er gode til dette er det nødvendig å ha åpenhet om skolenes resultater, slik at svakheter kan avdekkes og rettes på, og gode erfaringer kan spres til andre skoler.

St.meld. nr. 16 (2006-2007) om livslang læring understreker også foreldres lave utdanning som en viktig faktor for frafall senere. Det er imidlertid all grunn til å tro at lav utdanning blant foreldrene blir

mindre viktig dersom foreldrene har et positivt syn på utdanning (NIFU STEP). Derfor er det grunn til å understreke viktigheten av å gi foreldre de verktøyene de trenger for å være aktive støttespillere i sine barns skolegang, enten foreldrene har kort eller lang utdanning. En slik positiv vinkling på foreldrenes betydning vil kunne bidra til et mer læringsstimulerende miljø i mange hjem, og vil derfor være et viktig bidrag til bedre skolegang og dermed mindre frafall. Forslagsstillerne vil i den forbindelse peke på foreldreskolen ved Storhamar skole som et av flere gode tiltak.

Kunnskap om læring og ferdighetsutvikling hos barn er svært viktig for at skolen skal klare å gi hvert barn et tilrettelagt opplæringstilbud. Det er et behov for å samle og videreutvikle kompetanse på dette området, og forslagsstillerne vil i den sammenheng peke på muligheten for å utbygge den tverrfaglige forskningsgruppen ved Norges teknisk-naturvitenskapelig universitet i Trondheim (NTNU) på dette feltet til et forskningssenter for læring og ferdighetsutvikling.

Oslo kommune arrangerte i 2006 en frivillig sommerskole der elever fikk mulighet til å bruke en uke til skolegang innenfor et utvalg av fagtilbud. Sommerskolen viste seg å være en suksess som bl.a. bidro til økt motivasjon og læring for de elevene som takket ja til tilbudet. Muligheten til å velge sommerskole er etter forslagsstillerne mening noe som burde være til stede i flere kommuner.

Noe av frafallet skyldes utvilsomt at elever har feil forventninger til hva et fag handler om i virkeligheten og på den bakgrunn velger feil programfag på videregående skole. Fordi de rådgiverne som kjenner videregående skole best befinner seg i den videregående skolen, mens de elevene som skal ta valg om hvilket utdanningsprogram de skal gå på, befinner seg på ungdomsskolen, er strukturen bygget opp på en måte som ikke gir god utnyttelse av rådgiverressursene. For å sørge for at elevene på ungdomsskolen får den nødvendige hjelp de trenger for å fatte bedre valg om videre utdanning, er det viktig at rådgivere fra videregående skole er til stede på ungdomsskolene i langt større grad enn tidligere. Ideelt sett burde en yrkes- og utdanningsrådgiver ha kjennskap til den eleven vedkommende gir råd. I en slik sammenheng er det viktig å bygge ned barrierene mellom skoleslagene, noe som kan bli enklere dersom de har samme eier. En generell styrking av rådgivningstjenesten må medføre at den profesjonaliseres og deles i en yrkesrådgivningsdel og en psykososial del. Det er svært viktig at rådgivningstjenesten har et velutviklet samarbeid med næringslivet og offentlig tjenesteyting, slik at man kan gi elevene relevante råd om forholdene i arbeidslivet og bransjenes behov.

Tatt i betraktning at frafallsproblemet er størst på yrkesfag, og at de som avbryter skolegangen har dårlig læringsutbytte fra grunnskolen, er det viktig å ska-

pe utdanningsløp innenfor yrkesfag med mindre teo-ripress og mer yrkesretting. En av hovedkritikkene mot Reform 94 er nettopp at skillet mellom yrkesfag og allmennfag ble visket ut, og at yrkesfagene dermed ble svært teoritunge og lite yrkesorienterte. Kunnskapsløftet bidrar i så måte i riktig retning, bl.a. ved at elevene får begynne med praktisk utøvelse av faget de har valgt allerede på 1. trinn av videregående skole. Ordninger som gir elevene mulighet til å begynne rett i bedrift, må suppleres og videreutvikles. Lærekandidatordningen er et slikt tiltak som med fordel kan videreutvikles. Det må legges til rette for fleksible veier både til kompetanse og tilbake til skolen når det er ønskelig.

En viktig årsak til at mange avbryter yrkesfaglig opplæring, er at de ikke får lærlingplass. Arbeidet med å skaffe et tilstrekkelig antall lærlingplasser må trappes opp, også innenfor offentlig sektor. Offentlig sektor er ikke flink nok til å tilby lærlingplasser, og det er spesielt alvorlig innenfor omsorgsyrkene. Offentlig sektor har et hovedansvar for å bidra til å utdanne bl.a. de hjelpepleierne vi trenger i fremtiden. Det bør iverksettes ordninger som gjør det lettere for bedriftene å ta imot lærlinger, samtidig som instruktørene i bedriften får bedre opplæring. Det bør utvikles en pedagogisk opplæringspakke som tilbys lærebedriftene og den ansvarlige for lærlingen, slik at de står bedre rustet til å veilede eleven. I den grad arbeidsgivere vegrer seg for å ta imot lærlinger pga. usikkerhet omkring egen pedagogisk kompetanse, vil et slikt tilbud fjerne en barriere. For å kvalitetssikre fagutdanningen er det nødvendig å ha nær kontakt med bransjene om innholdet i opplæringen.

FORSLAG

På denne bakgrunn fremmes følgende

f o r s l a g :

1. Stortinget ber Regjeringen sørge for full åpenhet om skolens tilstand og resultater, ikke bare for brukerne, men også for offentligheten.
2. Stortinget ber Regjeringen legge frem en konkret opptrappingsplan for at alle elever som ønsker det, skal få tilgang til gratis leksehjelp.
3. Stortinget ber Regjeringen sette i gang et prøveprosjekt i et antall kommuner med sommerskole basert på Oslo kommunes erfaringer med dette fra 2006.
4. Stortinget ber Regjeringen legge fram en konkret tiltakspakke for hvordan man kan bidra til å gi foreldre virkemidler for å engasjere seg positivt i sine barns skolegang.
5. Stortinget ber Regjeringen opprette et senter for læring og ferdighetsutvikling ved NTNU, slik at man kan få et bedre grunnlag for at skolegangen skal gi alle elever grunnleggende ferdigheter.
6. Stortinget ber Regjeringen utarbeide retningslinjer som skal sikre nødvendig informasjonsutveksling mellom grunnskole og videregående skole, slik at elever som har behov for det, får et tilrettelagt tilbud fra skolestart i videregående opplæring.
7. Stortinget ber Regjeringen sette i gang et prøveprosjekt med yrkesrådgivning i ungdomsskolen, hvor rådgiverne kommer fra den videregående skolen, men i hovedsak jobber på ungdomsskolen. Det lokale næringslivet kan også med fordel trekkes inn som bidragsytere i et slikt prøveprosjekt.
8. Stortinget ber Regjeringen åpne for et utvidet forsøk med kommunal drift av videregående skoler, for å bygge ned barrierene mellom ungdomsskole og videregående skole.
9. Stortinget ber Regjeringen vurdere et system hvor videregående skoler som greier å redusere antallet elever som avbryter opplæringen før skolegangen er gjennomført, får økonomiske incentiver.
10. Stortinget ber Regjeringen vurdere ulike tiltak som kan få unge som har avbrutt skolegangen uten å ha gjennomført, tilbake til et opplæringsprogram. I den forbindelse bes det blant annet vurdert hvordan elevbedrifter kan benyttes.
11. Stortinget ber Regjeringen utvikle en pedagogisk opplæringspakke som tilbys lærebedriftene og den ansvarlige for lærlingen i bedriften.
12. Stortinget ber Regjeringen åpne for at bransjene i næringslivet får anledning til å drive hele eller delvis egne opplæringsløp innen yrkesfagene, både innenfor den offentlige skolen og som friskoler.

28. mars 2007

